

Ryszard Groń

"For your own people : Aelred of Rievaulx's Pastoral Prayer", red. Marsha L. Dutton, Kalamazoo, Mich 2008 : [recenzja]

Collectanea Theologica 78/4, 214-217

2008

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

RECENZJE

Praca J. France'a jest ogromna, przedstawiona z wielkim zapałem i dobrym przemyśleniem. Zbiera dotychczasowe badania na temat ikonografii bernardyńskiej na niespotykaną dotychczas skalę i sposób. Dokumentuje w miarę wszystkie wyobrażenia Bernarda, niektóre dostępne tylko w prywatnych zbiorach, albo obecne w odbitkach (kopiach czy reprodukcjach), ponieważ ich oryginały zaginęły z różnych przyczyn. Zachowuje w ten sposób dziedzictwo zachodniego chrześcijaństwa, pokazuje jego cysterskie korzenie, wskazując na jego oryginalność, żywotność i piękno. Dodatkowo praca jest wzbogacona o CD, ukazującą wszystkie omawiane wyobrażenia będące niejako w zasięgu ręki czytelnika. Autor nie tylko przedstawia i opisuje same wyobrażenia, ale je dokładnie wyjaśnia, sięgając do ich źródeł i znaczenia. Można mieć tylko nadzieję, że nie zabraknie tej pozycji w żadnej biblioteczkę znawcy problematyki bernardyńskiej, tak by mógł się wypowiadać na temat sztuki cysterskiej kompetentniej niż dotychczas.

ks. Ryszard Groń

Marsha L. DUTTON, Critical edition, Introduction, and Annotations. *For your own people. Aelred of Rievaulx's Pastoral Prayer*. Translation by Mark DelCogliano, Cistercian Publications, Kalamazoo, Mich, 2008, ss. 69.

Marsha L. Dutton, profesor języka angielskiego na Uniwersytecie w Ohio, przygotowała do wydania już kolejne (trzecie) dziełko ze spuścizny literackiej Aelreda, słynnego cysterskiego opata z angielskiego Rievaulx. Dwa poprzednio wydane to tzw. utwory historyczne Aelreda, obydwa opublikowane przez Cistercian Publications, Kalamazoo: *Aelred of Rievaulx, The Historical Works* (2005); *The Lives of the Northern Saints* (2006). Jako takie jest ono owocem kilkuletniej pracy autorki, obok innych jej rozlicznych zadań, które znalazły swe ujście najpierw w artykułach „Cistercian Studies Quarterly” (CSQ), z 2002-2003 r.: *Aelred of Rievaulx: The Pastoral Prayer*, CSQ 37(2002)4, s. 453-459; krytyczne łacińskie wydanie tłumaczenia *Oratio pastoralis*, zob. CSQ 38(2003)3, s. 304-308; nowego przekładu angielskiego przy jej współpracy dokonał Mark DelCogliano, w: CSQ 37(2002)4, s. 461-466. Treścią książki jest najbardziej intymny utwór Aelreda poświęcony braciom zakonnym w Rievaulx, którym służył przez ok. 20 lat swego życia jako opat.

Wprawdzie jest kwestią dyskusji data jego powstania: u początku czy przy końcu sprawowania funkcji opackiej, to jednak samo dziełko ma znaczenie z racji wyjątkowego wglądu w głębię duszy jego autora. Jest ono wyrazem miłości i troski duszpasterskiej Aelreda jako pasterza w stosunku do powierzonych

jego pieczy braci, wyrażonej w formie modlitwy; od tego pochodzi tytuł utworu nadany przez tradycję: *Oratio pastoralis* (*Modlitwa pastoralna*). Marsha L. Dutton nadaje jednak książeczce, poświęconej temu dziełku, nieco odmienny tytuł: *Za twój własny lud*, pokazując Aelreda, który sam siebie podobnie określił, jako czulego pasterza oddanego całkowicie swoim braciom, na wzór Jezusa Chrystusa, który całkowicie oddał się za swój lud (nr 7).

Utwór *Oratio pastoralis* zachował się tylko w jednym manuskrypcie z XII/XIII w. (Jesus College MS Q.B.17) przechowywanym w bibliotece klasztoru Rievaulx, co wskazuje na to, że był on zapewne przechowywany niczym unikalny skarb przez mnichów, do których był skierowany. Ktoś później (XIV w.) w trosce, by nie zapomniano jego autorstwa, tytułu dzieła oraz przeznaczenia, umieścił w nim odpowiednie adnotacje. Podczas zawieruchy protestantyzmu utwór został całkowicie zapomniany, odkryty dopiero na początku ubiegłego stulecia i wydany po raz pierwszy przez francuskiego badacza Andre Wilmarta, w *Revue Benedictine* w 1925 r. Od Wilmarta pochodzi podział tekstu utworu na 10 sekcji oraz jego pierwsze krytyczne opracowanie z wyszczególnieniem błędów (1929 r.). Właśnie ten tekst stał się później podstawą do późniejszych wydań i nowożytnych tłumaczeń. Po nieznacznym przeróbkach Charles Dumonta (1961), dostał się on do pierwszego tomu dzieł ascetycznych Aelreda, opracowanego przez belgijskie wydawnictwo Brepols w ramach Corpus Christianorum, Continuatio Medievalis (CCCM 1): *Aelredi Rievallensis. Opera omnia. I Opera ascetica* (1971 r.). Liczne przeoczenia i powtórzone błędy, niezauważone we wcześniejszych wydaniach, stały się przyczyną nowego krytycznego wydania dokonanego właśnie przez Marsha L. Dutton, czego owocem końcowym jest obecnie wydana książeczka.

Na książkę składa się: spis treści (s. VII), tabela z wykazem skrótów (s. IX-XIII), wstęp wydawcy (s. 1-35), wreszcie sam tekst *Modlitwy pastoralnej* w oryginalnej łacinie kościelnej po lewej stronie i w tłumaczeniu angielskim (M. DelCogliano) po prawej (s. 37-57). Na końcu umieszczono dwie sekcje: wybraną bibliografię dotyczącą wydań i tłumaczeń *Oratio pastoralis*, innych dzieł Aelreda i pozostałych źródeł (s. 59-65), oraz wykazy cytowanych w książce fragmentów biblijnych i innych utworów (s. 66-69).

Oczywiście trzon książki stanowi tekst łacińsko-angielski *Modlitwy*, którego pełne zrozumienie przynosi wstęp wydawcy Marsha L. Dutton (*Aelred and his Prayer. An Introduction to Aelred's Pastoral prayer*). Autorka wstępu podzieliła go na kilka części omawiając po kolei: rolę opata, życie Aelreda (1110-1167), przedstawioną już tu wcześniej historię powstania i przetrwania manuskryptu zawierającego *Modlitwę pastoralną*, wspólnotę zakonną, misję opata w charakterze pasterza, króla i naśladowcy Jezusa, czyli dokładnie tak, jak on się

jawi w utworze aelrediańskim, wreszcie miejsce Jezusa w *Modlitwie pastoralnej*, gatunek literacki, jaki ona reprezentuje wraz z jej przesłaniem wskazującym na każdego chrześcijanina jako na pasterza. Ostatnia część zawiera już konkretne uwagi wydawnicze związane z nowym tłumaczeniem utworu.

Aelred sprawował funkcję opacką przez ponad 20 lat, aż do śmierci, między 1143-1167, najpierw będąc przełożonym filialnego w stosunku do Rievaulx klasztoru Revesby (1143-1147), następnie opatem w samym Rievaulx (1147-1167). Wybrany nie bez przeszkód, dał się jednak poznać jako bardzo energiczny i utalentowany administrator, a przy tym charyzmatyczny pasterz, wrażliwy na humanistyczne relacje między braćmi; wiązało się to nieodzownie z jego nauką o przyjaźni, jako duchowej drogi ku Bogu, o której nauczał i którą wdrażał w życie klasztoru.

Oratio pastoralis przebija duchem tej wrażliwości Aelreda. Ma ona charakter modlitwy, w której autor wyraża swoje zatroskanie wobec ogromu odpowiedzialności, jaka spoczywała na nim z racji sprawowania funkcji opata w Rievaulx. Aelred widzi to przede wszystkim w charakterze pasterzowania, na wzór Jezusa Chrystusa, Dobrego Pasterza. Podchodzi do tego zadania pełni bojaźni Bożej, ze świadomością bycia słabym instrumentem Bożej łaski reprezentującym urząd opata niczym samego Jezusa nauczyciela, pasterza i króla. Nie brakuje więc tu skruszonej postawy proszącej o darowanie win świadomych i ewentualne zaniedbanie łask mogących służyć lepszemu kierowaniu swoich podopiecznych. Prosi również Boga o rozliczne dary pomagające kierować wspólnotą zakonną, szczególnie o dar mądrości i rozeznania potrzeb każdego z tych, komu służy, by wszyscy razem mogli dojść do świętości.

Cieszy fakt, że amerykańskie wydawnictwo Publikacji Cysterskich (Cistercian Publications) w Kalamazoo kładzie tak mocny akcent na rzetelne przejrzanie całego dorobku średniowiecznych korzeni cysterskich, podejmując się wraz z innymi instytucjami i wydawnictwami żmudnych prac przy krytycznym wydawaniu spuścizny ich przedstawicieli i tłumaczenia ich na jęz. angielski. Tych opracowań doczekał się cieszący się tu wielką popularnością Aelred z Rievaulx, którego niemal wszystkie dzieła zostały już przetłumaczone. Od dłuższego czasu wkład ten zawdzięczamy prof. Marsha L. Dutton, której fachowości i znajomości rzeczy nie może nikt zakwestionować. *Modlitwa pastoralna* dzięki jej żmudnej i wnikliwej pracy, pokazuje nam szerzej wnętrze jednej z najpiękniejszych postaci dwunastowiecznej Anglii, od której wciąż tak wiele można się uczyć, a szczególnie: odpowiedzialnej, pokornej, wrażliwej, chrześcijańskiej postawy wobec zadania służenia dobru wspólnemu. Miejmy dlatego nadzieję, że z całej spuścizny Aelreda (z jednym wyjątkiem: *O przyjaźni ducho-*

wej) czekającej jeszcze na polski przekład przynajmniej to krótkie dziełko do-
czeka się tego w pierwszej kolejności.

ks. Ryszard Groń

William SKUDLAREK, OSB, *Demythologizing Celibacy. Practical Wisdom from Christian and Buddhist Monasticism*, Liturgical Press, Collegeville, Minnesota 2008, ss. 119.

William Skudlarek, jak mówi krótka nota podana na okładce książki, jest benedyktyńskim mnichem z opactwa św. Jana (St John's Abbey) pełniącym funkcję zastępcy administratora opackiego. Nauczał teologii i homiletyki na Uniwersytecie św. Jana, pracował również w Brazylii i Japonii, będąc tam na placówkach swojego opactwa. Podczas kilkuletniego pobytu w Japonii praktykował sztukę koncentracji mistycznej *zazen* z mistrzem Sanbyo Kyodan. Później przez pięć lat był przewodniczącym i dyrektorem Dialogu Międzyreligijnego (dotyczącego życia) Monastycznego (Monastic Interreligious Dialogue) w Północnej Ameryce, będąc wybranym w 2007 r. jego sekretarzem generalnym. To ogromne doświadczenie dało mu łatwość wyrażania się w istotnych problemach międzyreligijnych, pozwalając nie tyle rywalizować z innymi religiami, ile korzystać z ich zdobyczy i usprawiedliwiać nawet własne katolickie wartości, szczególnie te dziś podważane. Do jednej z tych wartości należy właśnie celibat, o którym mówi prezentowana pozycja.

Książka, jak zaznacza autor we *Wstępie* (s. v-xi), jest owocem jego własnych przemyśleń poczynionych pod wpływem zorganizowanego w październiku 2006 r. przez Dialog Międzyreligijny w USA (w St. John Collegeville, w Minnesocie) specjalnego sympozjum pt. *Mnisi na Zachodzie II (Monks in the West II)* dotyczącego duchowości monastycyzmu chrześcijańsko-buddyjskiego. Jako takie, było ono już drugim spotkaniem tego rodzaju po pierwszym zorganizowanym dwa lata wcześniej, a dotyczącym powołania zakonnego. Tym razem jego tematem było rozumienie celibatu w obydwu tradycjach religijnych. Trzydniowe sympozjum gromadzące znamienitych współczesnych przedstawicieli obydwu religii (12 buddystów i 10 katolików) obejmowało trzy aspekty celibatu: jego teorię (*why* – dlaczego celibat), praktykę (*how* – jak celibatu) oraz terapię (*what if* – co, w razie gdy... celibatu). Do prelegentów należeli m. in. znani z tamtejszego środowiska: Kusala Bhikshu, Gregory Perron OSB, Berthold Olson, Terrence Kardong OSB, Ajahn Punnadhammo, John Klassen OSB, Jisho Perry, nie mówiąc o autorze. Skudlarek wykorzystał doświadczenia